

SPECTACOLE

Ion CAZABAN

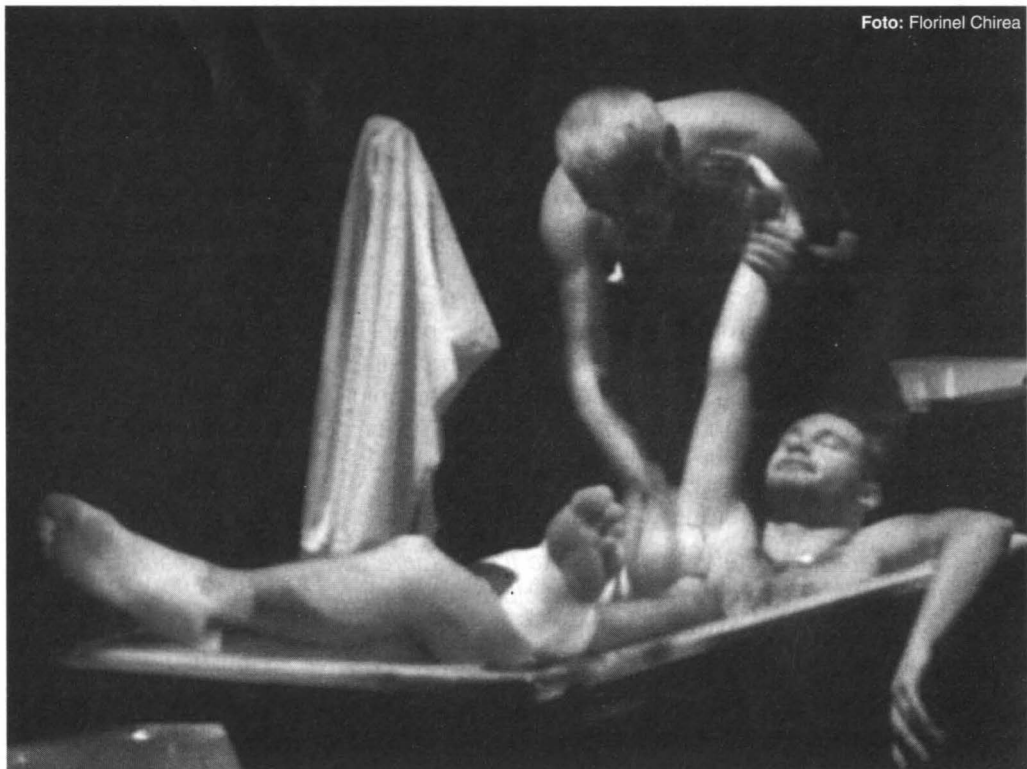
Dincolo de comedia moravurilor

Încă înainte de începerea spectacolului, poți să-ți dai seama că, punând în scenă *Revizorul*, Caudiu Goga și-a propus ceva mai mult, chiar altceva, decât au fost montările acestei comedii clasice. La intrarea în teatru, ne întâmpină o fantoșă ambulantă, deplasându-se de colo-colo (purtată de actorul ascuns înăuntru). Privită atent, recunoaștem celebrul personaj din povestirea lui Gogol,

Nasul, eminență stranie a unei lumi dominate de un absurd vecin cu fantasti-cul. Ne va însoți în sală, își va găsi loc în proscenium, siluetă mișcătoare în pauzele scurte dintre tablouri. Obiect mobil, va fi emblematic pentru o lume lipsită de valoarea supremă a sufletului, o lume a „sufletelor moarte”. Va fi, totodată, mereu prezent ca un travesti simbolic al Imposturii, incredibile, dar cu putință.

Sorin LEOVEANU și Marian NEGRESCU

Foto: Florinel Chirea

Totuși, acest personaj plastic nu este decât unul din elementele novatoare ale viziunii regizorale. Claudiu Goga modifică și înmulțește locurile de joc, camera de han sau cea dintre casa *Primarului* nu-i mai sunt suficiente. Nu pentru a obține câteva variațiuni scenografice, ci dintr-un motiv profund, credem, acela de a sugera aria întinsă de acțiune a răului, de a vizualiza extensia descompunerii morale. Pe marea scenă a Naționalului craiovean este posibil. Foiala speriată a bandei de *cinovnici* ia proporții hiperbolice, edificatoare. De observat, pentru concluzia spectacolului, cum spațiul vast conturează exact însăși meschinăria și deruta păcătoaselor ființe...

Alegerea altor locuri pentru evenimentele piesei pune în evidență teroarea (comică) prin care trece camarila *Primarului*. Vestea sosirii unui revizor cade ca un trăsnet, în noaptea lugubră din circuitul unde *Primarul* și-a adunat notabilitățile. În ambianța sinistră, la lumina tremurândă a lămpașelor și a fulgerelor, spaima și agitația ce-i cuprinde pe toți se însoțește, de-a dreptul bufon, cu căderi repetate în gropi, cu sforăitul bețivanului adormit undeva... jocul pe marginea gropii al acestor notabilități cu joben – de fapt, mafioți cumplit panicați care se agață unul de celălalt, se încurcă reciproc, se înfurie, alunecă, se reped, cad – este elocvent orchestrat vizual, sonor, ritmic, în timp și în spațiu.

Foarte reușit ca atmosferă a fost momentul primei întâlniri cu falsul revizor: *Primarul* și ai lui îl găsesc pe *Hlestakov* la baie, săpunit de servitorul *Osip*. Baia unde, de obicei, oamenii despuiați devin cumva egali, este invadată de polițai, indezirabilii sunt scoși afară. Brutal, intervine supunerea ierarhică – prin aburii fierbinți ai locului trece un fior rece de spaimă. Încurcătura comică așază față-n față un *Primar* înfricoșat și

un tânăr dezbrăcat, „subțirel, slăbuț“, ne înțelegând nimic, la fel de înfricoșat.

Anterior, îl văzusem pe *Hlestakov* în camera mizeră a hanului la care trăsesse. Părusse un tip nesigur, iritabil, labil, de o vulgaritate ușor perceptibilă. O capcană de șoareci care i se închide în mână (poate, un avertisment), îl speriasse vădit. Friptura tare îl supărase până la furie, mai ales când își va prinde degetele încercând s-o scoată din dinții lui *Osip*... Claudiu Goga apelează cu măsură la gaguri, doar pentru a susține clarificarea personajelor sau sensul general al spectacolului. Regizorul nu omite indicațiile de caracter și de joc date de Gogol. Cele privindu-i pe *Hlestakov* și *Primar* au aflat, la Craiova, interpreți admirabili în Sorin Leoveanu și Ilie Gheorghe.

De la întâia apariție, simțim în *Hlestakov* secătura, cu ceva răzgâiat în comportare, izbucnind nemulțumit, poruncitor. Hainele sale colorate, de un gust „flușturistic“ (calificativul dramaturgului) se deosebesc de cele negre, „serioase“ ale notabilităților. Ceea ce împlinește întru totul actorul este exigența gogoliană de „simplitate“, evitarea caricaturii facile, pentru a urmări firul psihologic al reacțiilor. Salutat cu plecăciuni, la baie, de *Primar*, se sperie, dar trece repede de la teamă la uimire. Văzând situația profitabilă, nu se mai gândește la consecințe. Pe de altă parte, *Primarul* se caracterizează permanent în raport cu el: înfricoșat, dar stăpânit, cu o șiretenie experimentată, căutând lingușitor să-l câștige. Relația dintre ei va fi una dintre doi șarlatani de diferite generații, fiecare cu experiența și „stilul“ său. Leoveanu surprinde deopotrivă cine este *Hlestakov* și ce pretinde a fi. Când fabulează, o face „cam prostănac“ (cum voia Gogol), dar mintea cinovnicilor de provincie nu pricepe. Beat criță, este adus – cum erau aduși marii actori după marile succese – în cupeu,

tras chiar de *Primar* și oamenii săi. Până în salon! – încă o hiperbolă regizorală. Coborârea șovăitoare din trăsură este de neuitat: cu suspans, precedată de o mulțime de sticle goale aruncate. *Hlestakov* se clatină, vorbește autoritar, nu ascultă ce i se spune. *Primarul* rămâne prudent, bănuind o capcană. Tot acest moment, de la întâlnirea lui *Hlestakov* cu fata *Primarului* (care scoate un tril fericit de primadonă, ce va contrasta cu strigătul ei nebun din finalul spectacolului), este impecabil gradat. Cu cât *Hlestakov* minte mai vârtos, cu atât auditoriul este mai impresionat, mai înfricoșat, mai disperat. Tânărul din Piter se aprinde, se înfurie ușor, fabulează cu umor epic, dar și cu dispreț, pentru că, deși beat, mai poate să-și aprecieze publicul de ocazie. Spuse de Leoveanu, cuvintele sale au strălucirea inspirației de o clipă – o supralicitare în conținut, nuanțată în expresie, urcând grandoman până ajunge la „fratele Pușkin”... Dezgustat de nivelul celor pentru care se „produce”, vorbește repezit, îl pocnește pe *Leapkin Teapkin*, bea cu sticla, nu-i mai pasă ce face. Într-un elan alcoolic, se urcă pe trăsură, cu *Bobcinski* și *Dobcinski* după el, ca niște clovni acrobați, unul cade, altul se prinde de candelabru ce pendulează... Tensiunea este la paroxism, *Hlestakov* – în joacă, în serios – amenință cu pistolul, trage, tot el cade, dar revine elastic în picioare, refăcându-și imaginea!

Salonul acestei superbe beții ocupă aproape tot spațiul scenei, vastitate somptuos colorată, pentru ca, în continuare, constant, acțiunea să se desfășoare într-un al loc inedit, imaginat de regizor, curtea casei *Primarului*. Aici, lângă o fântână cu ciutură, se petrec – lucrute în filigran comic – scenele mituirii lui *Hlestakov* (care înțelege că toți sunt tâmpiți, dar de treabă), apoi cele amoroase, culminând cu o logodnă de un haz exploziv, irezistibil.

Să nu-i uităm pe ceilalți actori care au realizat roluri și momente de o vitalitate expresivă remarcabilă. Astfel, scena mituirii a fost o probă de caracterizare precisă a fiecărui personaj, cu tot atâtea reușite interpretative. Pe fondul cuprinzător de minciună și corupție, fiecare se arată cu nota sa distinctivă: lichelismul delator al lui *Zemlianika* (Josefina Stoica), prostia săltăreată, redată clovnesc, a lui *Bobcinski* și *Dobcinski* (Nicolae Poghirc, Angel Rababoc), mîntea greoaie, grav mărginită a lui *Leapkin Teapkin* (Vasile Cozma), zăpăceala caraghioasă a lui *Hlopov* (Adrian Andone), ipocrizia veninoasă, mirosind a votcă, a dirigintei *Șpekin* (Valer Dellakeza) sau frivolitatea credulă, de un ridicol bine dozat a *Annei Andreevna* (Natașa Raab). Un relief ilariant special, față de interpretările din trecut, obține în rolul fetei primarului Lulia Lazăr, evitând simplificarea monocordă. În scena balului de final, răsul nostru va căpăta, însă, un gust amărui, privind-o izolată, fără partener, dusă de valul dansatorilor...

Deși se declară preocupat de viața scenică a „poveștii” și de interesul actual al „temei”, regizorul nu se limitează la atât. Cum nu se limitează la a socoti piesa o comedie de moravuri, încercând să vadă, printre rânduri, lumea conținută în satira socială, în profunzimea comicalului de comportament. Acum, Claudiu Goga nu mai vorbește despre Râs ca singur erou cinstit al piesei lui Gogol, nici despre funcția sa sarcastică, ci îi sesizează rezonanța tragică, exasperată, disperată, într-o lume a absurdului peren, de la ipostaza gogoliană la cea ionesciană.

Dar noutatea viziunii regizorale constă și în faptul că – probabil, prima oară – se ține seamă de evoluția gândirii religioase a lui Gogol, reflectată în texte conexe (1842–1847), ce indicau o preocupare continuă pentru modul cum va fi înțeleasă

piesa. „Fără recunoașterea creștinească a păcatelor noastre /.../, nu vom fi în stare să ne înălțăm sufletul mai presus de toate câte le disprețuim în viață“, scria dramaturgul (*La ieșirea din teatru...*, 1842). În spectacolul lui Goga, citate din *Evanghelia* după Matei (“nu știți când va veni Domnul nostru”) și din *Apocalipsă* sunt proiectate între tablouri. Mai subtil ne indică, însă, nouă deschiderea conceptuală, raporturile compoziționale dintre „solul” și „cerul” scenei (în acest sens, ar fi util de comentat decorul lui Vasile Buz, cotlonul de mansardă, cu patul suprapus și ieșirea prin podea, de la han, gropile din cimitir, fântâna din curte).

Spre final, când o voce puternică anunță venirea adevăratului Revizor, un tunet răsună, fulgerele taie înaltul, candelabrele se cutremură, invitații la bal se rotesc înspăimântați sub luminile pâlpânde. Cupeul

reintră în vastul salon, alunecă misterios, amenințător parcă, de nimeni tras acum... Și, iată, ușa i se deschide încet, toți, înțepnesc de groază, dar văzându-L, cad în genunchi, cu mâinile împreunate, implorând iertare. Pentru că tot în Gogol citim: „nimic nu se poate ascunde de acest revizor fiindcă-i trimis dintr-o poruncă de sus”!

Teatrul Național Craiova – Revizorul de Gogol.
Adaptarea scenică: Mircea Cornișteanu. **Regia:** Claudiu Goga. **Decoruri:** Vasile Buz. **Costume:** Lia Dogaru. **Ilustrația muzicală:** Valentin Pârlogea, Felicia Dalu. **Coregrafia:** Felicia Dalu. **Distribuția:** Ilie Gheorghe, Natașa Raab, Iulia Lazăr, Sorin Leoveanu, Adrian Andone, Vasile Cosma, Valer Dellakeza, Josefina Stoia, Nicolae Poghirc, Angel Rababoc, Marian Negrescu, Constantin Cicort, Teodor Marinescu, Tudorel Petrescu, Marian Politic, Ion Colan, Valentin Mihali, Mircea Hadârcă, Geni Andone, Mihai Arsene, Ștefan Mirea. **Data premierei:** 10 noiembrie 2001.

